

Prefixace sloves

gramatické změny spojené s prefixací:

a) perfektivizace

(1)

psát (impf.) – nade-psat (pf.), lézt (impf.) – vy-lézt (pf.), sloužit (impf.) – od-sloužit (pf.), vařit (impf.) – u-vařit (pf.), péct (impf.) – roz-péct (pf.)

(2)

skák-a-t – skoč-i-t, ház-e-t – hod-i-t, -náš-e-t – nos-i-t, -klán-ě-t – klon-i-t, léz-t – loz-i-t, -cház-e-t – chod-i-t, -bíl-a-t – běh-a-t; br-á-t – vz-í-t

- uzavřená skupina slovesných kořenů – rozdíl impf. - pf. není vyjádřen prefixálně, ale kmenem (+ neproduktivní ablautové alternace v kořeni)

→ prefixace impf. nutně ≠ perfektivizace

(3)

vy/na/pře-nášet, u/od/za-klánět, od/na/vy-cházet, roz/od/nad-bíhat

b) změna valence

intransitivní → tranzitivní

(4)

*sedět v křesle důlek – vysedět v křesle důlek

*smát diváky – rozesmát diváky

*spát dítě – uspat dítě

obligatorní Obj

(5)

Petr včera psal/Petr včera psal dopis – *Petr včera napsal/Petr včera napsal dopis

významy prefixů

	prostorový význam	idiomatický význam	temporální a měrové významy (Aktionsart)	čistá perfektivizace
	(PMČ: lexikální modifikace) A		(způsob slovesného děje) B	C
do	do-hodit	do-hodit ,zprostředkovat‘	do-psat (kompletace)	
na	na-lepit	na-být ,získat‘	na-péct (kumulace) – kumulativa na-běhat se (velká míra)	na-psat
nad	nade-psat	nad-bíhat ,podlézat‘		
ob	ob-točit	ob-šlehnout ,okopírovat‘		
od	od-nést	od-platit ,pomstít se‘		
po	po-sypat	po-jít ,zemřít‘	po-skočit (malá míra) - atenuativa po-střílet (distribuce) - distributiva	

pod	pod-lít	pod-vést ,zradit‘		
pro	pro-skočit	pro-pást ,ztratit‘	pro-tančit (skrz časový úsek) - perdurativa	
před	před-ložit	před-určit ,predestinovat‘		
pře	pře-skočit	pře-svědčit ,získat‘	pře-psat (opakování)	
při	při-plavat	při-znat ,odhalit‘	při-barvit (malá míra)	
roz	roz-pažit	roze-znat ,identifikovat‘	roz-bolet (začátek) - ingresiva	
s	se-skočit, s-bít	se-hnat ,opatřit‘		
u	u-razit	u-razit ,pohanit‘		
v	v-ložit	v-trhnout ,udělat invazi‘		
vy	vy-táhnout	vy-běhat ,získat‘		
vz	vz-létnout	vz-křísit ,obnovit‘		
z			z-ulámat (distribuce)	z-blednout
za	za-nést	za-říznout ,usmrtit‘		

rozdíly mezi prefixy s významy A a prefixy s významy B

→ pořadí: A jsou lexikální, tj. blíže ke kořeni

B+A: po-po-strčit, po-od-sunout, po-u-smát se, po-od-nést, po-vy-lámat, z-pře-rážet, po-roz-bíjet, pře-vy-právět, při-za-bít

*A+B: *vy-pře-, *nad-po-, *u-při

→ sekundární imperfektiva: jen slovesa s prefixy A, výjimečně B (pře-, při-, do-), nikdy C

psát – nadepsat – nadepisovat X psát – napsat - *napisovat

svědčit – přesvědčit – přesvědčovat X kreslit – překreslit - překreslovat

jít - přijít - přicházet X škrtit – přiškrtit – přiškrcovat

sypat – posypat – posypávat X střílet – postřílet